

क्रियाकलाप: पानीको नक्साङ्कन

अवधारणा

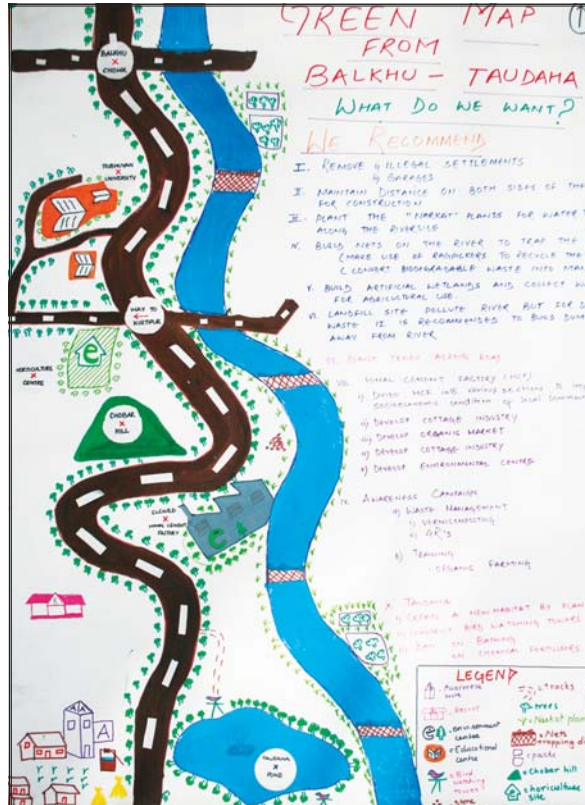
प्राकृतिक रूपमा हुने प्रदूषणहरु यस पृथ्वीको सुरुवात कालदेखि नै विद्यमान छन् र यसमा मानवको थोरै मात्र नियन्त्रण रहन्छ । अर्कोतिर हामीले आज भोग्न परिरहेको पानीको प्रदूषण र अभावहरूका मुख्य कारण भनेकै हाम्रा क्रियाकलापहरू हुन् र त्यसैले यसको रोकथाम पनि हाम्रै वशमा रहेको कुरा हामीले स्वीकार्नु पर्दछ ।

ग्रीन म्याप (Green Map) भनेको आम जनसाधारणमा शैक्षिक र वातावरणीय सचेतना फैलाउनका निमित्त प्रयोग गरिने साधन हो । ग्रीन म्याप वातावरणको हिसाबले सूचीकृत र स्थानीय रूपमा अनुमानको हिसाबमा तयार गरिएको नक्सा हो जसमा समाजका प्राकृतिक, साँस्कृतिक र दिगो स्रोतहरू जस्तै पुनप्राप्तिका केन्द्रहरू (Recycle Centre), पुरातात्विक स्थलहरू, सामुदायिक उद्यानहरू, विषालु वस्तु विसर्जन गर्ने स्थानहरू र सामाजप्रति उत्तरदायी व्यवसाय स्थलहरू उल्लेख गरिएको हुन्छ । ग्रीन म्यापको मुख्य उद्देश्य भनेको दिगो जीवन यापनका लागि मार्गदर्शकका रूपमा मद्दत पुऱ्याउनु र सबैजनालाई आफ्नो समुदायमा भएको प्राकृतिक वातावरण र मानवले बनाएको भौतिक निर्माण बीच सन्तुलनमा रही दिगो विकासको विस्तार सुरु गर्नु हो ।

उद्देश्य

यस क्रियाकलापले विद्यार्थीहरूमा नक्सा सम्बन्धी ज्ञान बढाउनका साथै आफू वरिपरिको परिवेशलाई एवम् विभिन्न वातावरणीय हिसाबले उपयोगी तथा हानीकारक क्रियाकलापको विश्लेषण गरी हटाउन मद्दत पुऱ्याउनेछ । विद्यार्थीहरूले निरीक्षणको समयमा आफूहरूले अवलोकन गरेका विभिन्न क्रियाकलाप र महत्वपूर्ण तथ्यलाई समेटेर साधारण नक्सा निर्माण गर्न सक्नेछन् ।

क्रियाकलाप ५

स्रोत २ सामग्रीहरू

१. चार्ट पेपर
२. मार्कर कलम
३. रङ्गीन सिसाकलम
४. सिसाकलम
५. मेटाउने बस्तु (इरेजर)
६. कम्पास (ऐच्छिक)

गतिविधि २ प्रक्रिया

१. सुरुवातको कम्म

- आफूले अवलोकन गर्ने उपयुक्त क्षेत्रको छनोट गर्ने । निर्मित वातावरणमा देखिने सडकहरू, उद्यानहरू, कुन्जहरू लगायतलाई समावेश गरेका भू-चिन्हहरू एवम् चौवाटाहरूको नक्सा कोर्ने र त्यसको अध्ययन गर्ने । प्राप्त संकेतहरू जाँच्ने र कुन वातावरणीय क्षेत्र कहाँ कहाँ अवस्थित छन् हेर्ने र टिपोट गर्ने ।
- स्थानीय बासिन्दा, पर्यटक, विद्यार्थी, योजनाकार र नीति निर्माताहरू जस्ता लक्षित समूहहरूसँग छलफल गरी आफ्नो उद्देश्य अनुसारको ग्रीन म्याप तयार गर्ने ।

२. क्षेत्र सर्वेक्षण गर्ने र प्राप्त कुराहरूको अभिलेख राख्ने

- वातावरण मैत्री यातायात, पुनःप्रयोग/पुनःचक्र गर्ने स्थानहरू, ऐतिहासिक तथा सांस्कृतिक स्थलहरूलाई समावेश गरी समुदायलाई प्राकृतिक वासस्थान जस्तो बनाउन सकिनेतर्फ परिकल्पना गर्न सकिन्छ ।
- वातावरणलाई विनाश गर्ने प्रदूषणको मुख्य कारक पत्ता लगाई चित्रमा देखाउन सकिन्छ । आफूले अवलोकन गर्दा देखिएका हरित क्षेत्रहरूलाई कापीमा टिपोट गर्ने । त्यस्ता क्षेत्र हेर्दा धेरै साना भए पनि वातावरणीय हिसावले महत्वपूर्ण हुन सक्छन् भने तिनलाई समेत अभिलेख गर्ने ।
- त्यसका अलावा त्यस क्षेत्रको ध्वनि प्रदूषण एवम् गन्धको पनि टिपोट गर्ने जसले त्यस क्षेत्रमा पारेको साधारण प्रभावको जानकारी दिन्छ ।

३. छलफल गरौं हरित क्षेत्र निर्धारण गरौं

- नक्सा बनाउने समूहले छलफल गरी विभिन्न क्षेत्रको प्रतिनिधित्व गर्ने सङ्केत छनोट गर्ने । तपाइको समूहका सम्पूर्ण सदस्यले हरितक्षेत्रको सूची तुलना गरी साझा सूची आफ्नो कक्षाकोठा र समुदायसँग आदानप्रदान गर्ने । यसरी तपाइको अन्तिम सूची तयार भइसकेपछि हरित क्षेत्रलाई यिनीहरूको प्रकार र अवस्थितिको आधारमा छुट्याउने ।

४ नक्सा बनाऔं

प्रतिनिधिमूलक सङ्केतलाई आफ्नो नक्सामा सुहाउँदो स्थानमा नक्साङ्कन गर्ने ।

क. सङ्केतको छेउमै त्यसको नाम लेख्ने ।

ख. नक्साका प्रत्येक सङ्केतको क्रमाङ्क राख्ने र त्यसको सुचि छेउमा राख्ने । त्यसपछि प्रतिमा र दृश्य दुवैको नाम तालिका छेउमै लेख्ने । दृश्यको सम्पूर्ण जानकारी र समन्वय बिन्दुहरू पनि समावेश गर्ने ।

- स्थानीय बासिन्दा, दोकानदार तथा समुदायका अरू व्यक्तिबाट त्यहाँका वन्यजन्तु, सङ्घसंस्था, यातायात, सांस्कृतिक क्षेत्र तथा अन्य हरित स्थानको बारेमा जानकारी लिएर एउटा छोटो टिपोट लेख्ने ।

- स्थानीय पर्यटन र प्राकृतिक/सांस्कृतिक जानकारी सङ्कलन गरेर लेख्ने ।

- संरक्षण र स्वस्थकर वातावरणका लागि अप्रत्यक्ष रूपमा कसको भूमिका छ पत्ता लगाउन आयोजना समितिहरू र निकुञ्ज विभाग लगायत सामुदायिक र सरकारी कार्यलयहरूको अनुगमन गर्ने । समाजमा विद्यमान हरियाली प्रारम्भकारहरू पत्ता लगाउन वा वातावरण महोत्सवहरू र भेटघाटहरूका बारेमा उल्लेख भएका प्रकाशन समितिहरूको पनि अनुगमन गर्ने । फुर्सदको समयमा स्वयम्सेवीको रूपमा यस्ता कार्यमा समावेश हुँदा राम्रो हुन्छ ।

